

RELACJA MIĘDZYLUDZKA - WARTOŚĆ ZAPOMNIANA¹

Wstęp

Relacja jest spotkaniem z drugim człowiekiem, sposobem wyrażania siebie i porozumiewania się z innymi. Wśród relacji międzyludzkich wyróżniamy: relacje rodzinne, przyjacielskie, zawodowe, partnerskie, oraz inne, dalsze znajomości. Każde z nich cechuje pewna trwałość, wielość interakcji, a także wzajemność praw i obowiązków.

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na wartość spotkania z drugim człowiekiem, będącego dla każdego najgłębszym doświadczeniem. Przedstawia on definicję relacji oraz jej sens, a także wskaże fundamenty niezbędne do rozwoju ludzkiego.

Istota relacji

Józef Tischner w *Alfabcie duszy i ciała* mówi o sytuacji, w której człowiek przez kilka dni nie rozmawia ani nie widzi się z żadnym człowiekiem. Wskazuje, że początkowo, będzie odczuwał spokój. Z czasem jednak, zmieni się on w specyficzną pustkę, w której czuje się nieswojo. W jego sercu pojawi się ogromne pragnienie obcowania z drugim człowiekiem. Przykładu tego nie trzeba sobie wyobrażać, gdyż zapewne każdy człowiek w ostatnich miesiącach pandemii doznał uczucia wspomnianej pustki, będąc odizolowanym od ludzi i od świata, zamkniętym w czterech ścianach własnego domu.

Człowiek ze swej natury został stworzony do współfunkcjonowania z drugim człowiekiem. Wskazują na to słowa Boga zapisane w Księdze Rodzaju [Rdz 2,18] Nie jest dobrze, żeby mężczyzna był sam, uczynię mu zatem odpowiednią dla niego pomoc. Dlatego też, człowiek może się spełniać i rozwijać tylko przez szczery dar z samego siebie². Tischner pisze, że w tym właśnie tkwi tajemnica ludzkiej egzystencji. Wskazuje, że życie istnieje tam, gdzie jest więź, jedność i braterstwo, zbudowane na prawdziwych relacjach i wierności³. Człowiek jest darem dla drugiego człowieka, zaś aby być człowiekiem, należy zawsze umieć

¹ Praca przygotowana na zajęciach „Wybrane zagadnienia współczesnej antropologii” pod kierownictwem prof. Aleksandra Bańki, w ramach kierunku nauki o rodzinie, specjalność: mediator i asystent rodziny, na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w semestrze pierwszym roku akademickiego 2020/2021.

² Por. SOBÓR WAT. II, Konst. duszp. o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 24.

³ Anioł Pański (10 listopada 2019): „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, n.12 (418)/2019, s. 32.

wyjąć poza samego siebie, umieć siebie przekroczyć (transcendencja)⁴. Aby doszło do relacji między ludźmi, potrzebne jest spotkanie. To ono jest wyznacznikiem zaistnienia więzi. Wydarzenie to pozornie wydaje się być przypadkowe, jednak w rzeczywistości, spoglądając na przeszłość życia człowieka, można zauważyć, że jest ono przygotowywane przez całą grupę osób, które również się spotkały. Jest ono określane jako do-świadczanie - czyli doświadczenie prowadzące do świadczania, gdyż spotykając drugiego człowieka, stajemy się świadkami jego wyjątkowości i wielkości. Spotkanie rozpoczyna dramat - coś, co dzieje się między ludźmi. Dzięki niemu odkrywa się twarz innej osoby. Dowiaduje się prawdy o człowieku, kim jest. Według księdza Tischnera, doświadczenie twarzy drugiego człowieka jest źródłem heroizmu: *Jest coś takiego, że my 'na własnej krwi' niesiemy tych, którym dajemy świadectwo. A inni - ci, którzy dają świadectwo nam - 'na własnej krwi' niosą każdego z nas. I to właśnie jest spotkanie, twarz innego*⁵. Nawiązuje on w swoich słowach do heroicznego świadectwa Chrystusa – śmierci na krzyżu. Ważne jest w tej kwestii także zaplecze spotkań. Oznacza ono, że między osobami, które się spotkały, powstaje nowy świat - mają swoje sprawy ważne i nieważne, spędzają razem własne wyjątkowe chwile, ale także ciężkie, kształtuje się konkretna hierarchia. Poprzez obcowanie ze sobą, poznają siebie, rozwijają własną tożsamość i osobowość. Inność jednego człowieka, wydobywa na jaw inność drugiego.

Wspomniany wcześniej dramatyzm człowieka polega na tym, że przeżywa on dany czas, mając wokół siebie innych ludzi i ziemię jako scenę pod stopami. Na dramatyzm wskazują następujące czynniki: otwarcie na innego człowieka, otwarcie na scenę dramatu (słowo, dialog), oraz na przepływający czas⁶.

Inicjowanie relacji

Pierwszym etapem powstania relacji jest poznanie drugiego człowieka poprzez rozumienie i miłość. Rozumieć człowieka - uchwycić go w czymś, co jest dla niego najbardziej zasadnicze, najbardziej kluczowe⁷. Aby poznać człowieka, należy go zrozumieć poprzez poznanie jego osobistych wartości, którymi kieruje się w życiu. Kolejnym sposobem jest miłość, czyli zaangażowanie emocji w proces identyfikacji. Pozwala ona na odkrycie najgłębszych, intymnych zakamarków. Ponadto odsłania indywidualność, będącą wartością niezwykle cenną

⁴ J. Tischner, *Krótki przewodnik po życiu*, wyd. ZNAK, Kraków 2017, s. 13.

⁵ Tamże.

⁶ Por. J. Tischner, *Alfabet duszy i ciała*, wyd. ZNAK, Kraków 2018, s. 52.

⁷ J. Tischner, *Krótki przewodnik...*, s. 15.

(absolutną i jedyną). Dzięki miłości, wszystkie podejmowane działania dla drugiej osoby, opierają się o jedność, zaś druga osoba staje się przedmiotem troski. Jest cenna, godna, miła i piękna, niezależnie od jej fizycznego aspektu. Wyjątkowością miłości międzyludzkiej, jest dążenie do powszechnej komunii. Wymaga to jednak otwartości i zdolności akceptowania innych, zgodnie ze wskazówką Jezusa, który zaznacza, że wszyscy jesteśmy braćmi [Mt 23,8]. Doświadczenie miłowania jest łaską Boga. Święty Augustyn mówił o miłości jako o poruszeniu, skupiającym uwagę na drugim człowieku i uważającym go za jedno z samym sobą. Wspomniane zainteresowanie uczuciowe osobą jest dążeniem do jego dobra, czego źródłem jest szacunek i uznanie. Umiłowany znaczy drogi, mający wielką wartość. Miłość człowieka powinna być wielka, ale jednocześnie bezinteresowna. Przykładem dla człowieka powinna być miłość Boga - nieskończona i nieustająca, niezależna od trudnych sytuacji i konfliktów. Tischner zaznacza, że *Miłość bliźniego - polega na tym, że jest on pośrednikiem do Boga, podobnie jak Bóg jest pośrednikiem do bliźniego*⁸.

Podstawą prawdziwej miłości jest wzajemność - dar płynący z wolności człowieka (nie z przymusu). Jest to idea ofiary przez poświęcenie - czyli podarowanie drugiemu czegoś, co się posiada, części siebie. Istotny jest w tym przypadku altruizm, którego źródłem jest obowiązek wsparcia drugiego człowieka, pochodzący od niego samego. Zauważając potrzeby innych, można je zaspokoić własną ofiarą.

Aby relacja mogła zaistnieć potrzebna jest pewność siebie - odwaga do spotkania, podjęcia konkretnych decyzji i wypowiedzenia pierwszych słów, co wydaje się być najtrudniejszym etapem powstawania więzi. Jednak prawdziwą umiejętnością jest rozwijanie więzi i umacnianie ich poprzez miłość, prawdę (kluczową wartość), gościnność, wdzięczność i dialog. Gościnność jest sposobem spotkania i poznawania ludzi spoza swojego kręgu, zdolnością przekraczania siebie i otwartością na innych⁹. Dialog to okazywanie łagodności, zrozumienia drugiej osoby, odkrycie w niej kogoś więcej od nas. Nawet kiedy jest on trudny, należy nie pozwolić na narastanie w sercu żalu do drugiego człowieka. Ważne jest również poszanowanie jego punktu widzenia, pomimo jego odmienności. Tylko w takim przypadku dialog można uznać za autentyczny. Ostatnią wartością potrzebną do budowania więzi jest wdzięczność. Człowiek żyjąc w takiej postawie zapomina o sobie samym i myśli o innych, co prowadzi to do jego odbudowy i rozwoju. Ewangelista Mateusz radzi: *darmo otrzymaliście,*

⁸ J. Tischner, *Alfabet duszy...*, s. 209.

⁹ Por. Franciszek, *Fratelli Tutti*. O braterstwie i przyjaźni społecznej, 90.

darmo dawajcie! [Mt 10,8b]. Jej przeciwieństwem jest pretensjonalność - przekonanie o tym, że otrzymuje się za mało od innych. Elementy konstytuujące relacje

Po zapoznaniu się z celem relacji i jej fundamentami, warto zrobić kolejny krok i poznać czynniki budujące relacje oraz cechy jej sprzyjające. Amerykański psycholog Dale Carnegie wskazuje na wartość charyzmatycznej osobowości objawiającej się poprzez serdeczność i okazywane drugiemu człowiekowi ciepło. Ponadto mówi, że warto być radosnym i nastawionym optymistycznie, gdyż ludzie automatycznie poszukują piękna i dobra. Cechy te wskazują na bystrość, ufność, pogodność, zadowolenie z życia i przepełnienie nadzieją, co wpływa pozytywnie na budowanie relacji. Podstawą jest w tym przypadku uśmiech, będący oznaką życzliwości. Aby więc przetrwała, należy dbać o dobrą komunikację, na którą składa się szczerłość, szacunek, prawda i zaufanie, okazanie szczerego zainteresowania drugim człowiekiem (jego problemami), uznanie, nie ocenianie i nie potępienie, aktywne słuchanie i skupienie się na rozmowie.

Jeśli dojdzie do konfliktu, należy skupić się na wspólnym jego rozwiązaniu, zamiast wrogości i nienawiści. Jeśli sytuacja tego wymaga, trzeba potrafić przyznać się do błędu. Co ważne, w trakcie trudnej rozmowy powinno się kontrolować emocje, tak by możliwe było dojście do wspólnego porozumienia. Podstawą silnej relacji jest oparcie jej na wyższych wartościach, co sprawi, że sytuacje trudne będą budujące, a nie destrukcyjne.

Niebezpieczeństwem w tworzeniu relacji jest ograniczenie się do relacji z jedną grupą albo tylko rodziną. Aby odkryć siebie, człowiek powinien otworzyć się na szerszą strukturę. Zagrożenie stanowi również egoizm i narcyzm, który nie pozwala na prawdziwe, międzyludzkie spotkanie. Będąc we więzi z drugą osobą należy unikać zazdrości i nienawiści poprzez uciekanie od wszelkiego rodzaju plotek i obmowy. Jak wskazuje Święty Jan Apostoł w swoim pierwszym liście *Każdy kto nienawidzi swego brata jest zabójcą*. Lekarstwem na pojawiającą się zawiść może być pokój serca i przebywanie blisko Pana Boga.

Relacje są nieodłącznym aspektem życia człowieka, jednak można zauważyć, że niektórzy nawiązują ich więcej, inni mniej (co nie znaczy, że ich nie potrzebują). Podstawą spotkania z drugim człowiekiem, jest umiejętność zaufania sobie, swojej autentyczności, niezależności i wyjątkowości, a także zaufania innej osobie (*Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego* - Mk 12,31). Aby wypracować umiejętność zawierania relacji oraz zwalczyć nieśmiałość, warto zaangażować się w pracę wolontaryjną, działalność organizacji czy

wspólnot, ponieważ ludzie należący do tego rodzaju grup są nastawieni na kontakt z innymi i na poszukiwanie w nich dobra.

Bezdiskusyjnie spotkanie z drugim człowiekiem ma głęboki sens w życiu każdego. Ludzie stworzeni są do współistnienia w społeczeństwie. Świadectwem o tym są słowa duchowego i przywódcy religijnego Dalajlama XIV, który zaznacza, że bez uczucia miłości i więzi z innymi ludźmi życie staje się bardzo ciężkie. Podobnie mówi ks. Krzysztof Grzywocz: *Przyjaźń jest byciem przy-jaźni, przy sercu drugiej osoby. Serce nastraja się najpełniej i rozwija poprawnie tylko przy Sercu Jezusa i przy sercu drugiego człowieka*¹⁰.

Zakończenie

Relacja, czyli współistnienie z drugim człowiekiem, to niepodważalnie jeden z najważniejszych aspektów rozwoju ludzkiego. Prowadzi do doświadczenia, przekroczenia siebie, poświęcenia i ofiarowania. Jednakże aby mogła ona zaistnieć, niezbędna jest odwaga i otwarcie do wyjścia i poznania. Kolejnym etapem jest dialog - łagodność, zrozumienie i odkrycie drugiego człowieka. Aby to, co zaistniało, było silne, należy pamiętać o ważnych filarach, jakimi są: dobra komunikacja, aktywne słuchanie, zaufanie, szczerłość, a także szacunek, będący podstawą wszystkich, uprzednio wymienionych cech. Zwrócenie uwagi na te aspekty, prowadzi do ukonstytuowania wartościowych i trwałych relacji.

Bibliografia

Franciszek, *Fratelli Tutti*. O braterstwie i przyjaźni społecznej.

Franciszek, *Prawda jest spotkaniem*.

Grzywocz K., *W duchu i przyjaźni*, Salwator, Kraków, 2018.

Carnegie D., *Jak tworzyć doskonałe relacje*, Sensus, Gliwice, 2018.

Tischner J., *Krótki przewodnik po życiu*, ZNAK, Kraków 2017.

Tischner J., *Alfabet duszy i ciała*, ZNAK, Kraków 2018.

Tischner J., *Filozofia dramatu*, ZNAK, Kraków, 2012.

Wąchol G., *Człowiek w relacji do... Rozważania o człowieku jako istocie relacyjnej*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Kraków, 2020.

¹⁰ K. Grzywocz, *W duchu i przyjaźni*, Salwator, Kraków, 2018.